

Et par kongeørne i Lille Vildmose. Det var her, at historien om de danske koneørne startede, da et par blev fundet ynglende i 1999. Lille Vildmose er fortsat et kerneområde for de nordjyske kongeørne. Her er to territoriehævdende par kongeørne foruden en enlig kongeørn - formentlig den efterladte mage til skudofret fra Lindemborg Å.

Kongeørnens vilde år

Trods den barske modvind tæller den isolerede nordjyske bestand nu fire par

Tekst og foto Søren Skov
soeren.skov@nordjyske.dk

For de nordjyske kongeørne har 2016 været det vildeste år nogensinde. En ørn er skudt, en anden dræbt af en artsfælle og en af årets nyudfløjne unger er også død.

Tronen synes at vakle under de nordjyske kongeørne, men indtil videre formår den lille isolerede ørnebestand i Nordjylland at byde den barske modvind trods. Der er nu fire territoriehævdende kongeørne-par i Nordjylland - to nord for Limfjorden og to syd for Limfjorden.

Det fortæller fuglekiggeerne Tscherning Clausen, Klarup, og Hans Christophersen, Skørping, der sammen med rovfugleeksperten Jan Tøtttrup, Tolne, er del af en gruppe fuglekiggere, der har overvåget de nordjyske kongeørne siden det første par kongeørne blev

fundet ynglende i 1999.

At den lille nordjyske kongeørne-bestand formår at holde stand er ikke tilfældigt. Tværtimod.

- Der er en meget fin ungeproduktion blandt de nordjyske kongeørne. Måske den bedste, der er kendt hos kongeørne noget steds i verden. Siden indvandringen i 1999, har de nordjyske kongeørne-par fået 37 unger på vingerne, siger de to nordjyske ørne-eksperter.

Set over sammenlagt 18 år er 37 flyvefærdige unger måske ikke noget stort tal, men hvis man ser på ungeproduktionen pr. ynglepar, er den i Nordjylland helt oppe på omkring 1,0, unge pr. par, hvilket er usædvanligt højt.

- Hos kongeørnene i det nordlige Skandinavien kan ungeproduktionen enkelte steder være så lav som kun 0,25 unge pr. par, påpeger Tscherning Clausen og Hans Christophersen.

Den høje ungeproduktion er et synligt tegn på, at Nordjylland fra naturens side er et godt ørneland med et fint fødegrundlag for de store fugle.

Kongeørnen er ganske vist kræsen i sit valg af levested. Den kræver stor natur. Men den behøver ikke øde vildmarker og mennesketomme bjergegne for at kunne trives.

Indvandring gik i stå

Da det første par kongeørne blev fundet ynglende i Tofte Skov i Lille Vildmose i 1999, var der tale om en sensation, der blandt fuglekiggere var næsten lige så stor som ulvens genindvandring til Danmark 13 år senere.

Før kongeørnen blev set med unger i Tofte Skov i 1999, var den ikke tidligere fundet ynglende i Danmark.

Det nye etablere ørnepar fik få år senere følge af endnu et par konge-

ørne i Lille Vildmose, denne gang i Høstemark Skov lidt længere mod nord, samt ved Hals i det sydøstlige Vendsyssel.

Da et par kongeørne i 2007 også slog sig ned ved Overgaard nord for Mariager Fjord, synes kongeørnen for alvor at have bidt sig fast i sit nye hjemland.

Men så gik ekspansionen i stå. Parret ved Overgaard forsvandt sporløst. Frem til i år var hele den nordjyske - og dermed også den danske - bestand blot på tre par, der alle holdt til ved Lille Vildmose og det sydøstlige Vendsyssel.

En isoleret bestand på blot tre par er i sagens natur meget sårbar. Da der i marts blev fundet en død gammel kongeørn ved Limfjorden syd for Gandrup, der var blevet skudt på klods hold med mindst 20 hagl, gav det derfor bange anelser. Med rette.

- Da vi i juni ville se til det veletablerede ynglepar i Tofte Skov,

kunne vi se, at reden var tom, og at der ikke var sket noget ved reden, siden vi så til den i januar, hvor den var blevet pyntet op med friske grene, fortæller Tscherning Clausen og Hans Christophersen.

Da der ved besøget i juni blot var en enlig gammel kongeørn til stede i det vante territorium i Tofte Skov, er det sandsynligt, at den dræbte kongeørn fra Limfjorden var den ene halvdel af det veletablerede par i Tofte.

- Det passer også med, at det senere viste sig, at en lystfisker den 26. januar havde set den døde ørn flyde med strømmen i Lindemborg Å, tilføjer de nordjyske ørne-entusiaster.

Selv om der er udsat en dusør på 50.000 kroner for opklaringen af den grove jagtlov-overtrædelse, er krybskytte-drabet på ørnen stadig uopklaret.

Hvis drabet var sket for få år siden, kunne det let have været fa-

Jan Tøttrup med en dødfunden kongeørn i Store Vildmose april 2016. En undersøgelse af den døde ørn viste, at den havde fået en ørnklo gennem kraniet og derfor var blevet slået ihjel af en artsfælle i et opgør om territoriet.

Foto: Marta Yepes

I Lille Vildmose kan kongeørnen ofte være ret tillidsfuld og ses på nær hold.

Ørne-fakta

KONGEØRNENS VINGEFANG er godt to meter. Hunnen er større end hannen.

DE GAMLE fugle er normalt standfugle, men ungfuglene trækker for det meste mod mildere himmelstrøg om vinteren. Ved Skagen ses der hvert år ungfugle på træk.

KONGEØRNEN ER omkring fire til seks år gammel, inden den yngler for første gang. Pardannelsen er livslang.

KONGEØRNEN MARKERER sit yngleteritorium med en smuk guirlandeflugt, hvor ørnene dykker nedad for derefter at stige op igen. Af og til kan man også

se parret lave styrtdyk, hvor de vender sig om ryggen og griber fat i hinanden med klørerne.

HUNNEN LÆGGER som regel et til to æg med tre til fire dages mellemrum. Når de er små, er den ene unge derfor markant større end den anden, og hvis forældrefuglene ikke kan finde

føde nok, vil den ældste æde den yngste.

UNGFUGLENE KAN blive i forældenes territorium indtil det sene efterår. Her bliver de smidt på porten af forældrene, og skal derpå klare sig selv.

Ringmærkning har gennem tiden givet utrolig meget viden om de danske fugle - herunder også ørnene. Bemærk den unge kongeørns lange klør, som er ørnens dræbende våben, når byttet nedlægges.

talt for den nye danske kongeørne-bestand.

Nu gik det heldigvis anderledes. - I efteråret 2015 slog to kongeørne sig ned i Store Vildmose. Selv om de kun var tre år gamle, og vi derfor ikke var sikre på, om de var gamle nok til at yngle, byggede de rede og fik en unge på vingerne i 2016, fortæller Tscherning Clausen og Hans Christophersen.

Da der i april i år blev fundet endnu en død kongeørn, denne gang i Store Vildmose, vakte det bestyrtelse blandt de nordjyske fuglekiggere.

En undersøgelse af ørnen afslørede imidlertid, at den ikke var blevet dræbt af mennesker, men af en artsfælle. Den dræbte ørn havde bl.a. fået en klo ind i hovedet, og var derfor omkommet i kamp med mosens etablerede ørnepar - formentlig fordi den var trængt ind i deres territorium og har forsøgt at overtage det.

Selv om den ene halvdel af det etablerede ørnepar i Tofte Skov nu er væk, lykkedes det derfor for de tre nordjyske par kongeørne i 2016 at få i alt tre unger på vingerne. Den ene unge blev ganske vist fundet død i august, formentlig som følge af sult, men de to andre er stadig i live.

Flere ørnepar på vej

Trods den ulovlige nedskydning af en af Nordjyllands få kongeørne, ser det ud til, at vi i 2017 kan se frem til fire par kongeørne i Nordjylland, da et nyt par unge kongeørne synes at have fundet sig til rette i Tofte Skov. I efteråret er det nye par flere gange set i territorieflugt.

- Derudover er den enlige ørn fra det "gamle" par fortsat til stede i Tofte Skov, beretter Tscherning Clausen og Hans Christophersen.

Tofte Skov huser således tre stationære kongeørne samt et havør-

nepar. Det er enestående i Danmark.

På sigt kan antallet af ynglende kongeørne i Jylland formentlig stige yderligere, men kongeørnen vil aldrig blive en almindelig fugl herhjemme. Dertil er den alt for krævende i forhold til sine levesteder.

- Udover de kendte ørnepar ses der af og til "løse" fugle andre steder i Jylland, bl.a. er den set ret hyppigt på Borris Hede i Vestjylland, forklarer de to nordjyske ørne-eksperter.

Nogle af dem er formentlig jyske ørneunger, der strejfer rundt for at finde egnede levesteder.

I 2015 blev årets tre kongeørneunger alle mærket med en gps-sender. Det skete som led i et forskningsprojekt under Københavns Universitet.

- Den ene sender ophørte hurtigt med at fungere, men de to øvrige sendere har sendt upåklage-

lig siden da, tilføjer de.

Det har givet helt ny viden om de danske kongeørnes trækvaner.

De to ørneunger er hver for sig trukket til Nordtyskland, hvor de har overvintret i et naturområde nær Slesvig by i Sydslesvig.

Siden er de begge trukket mod nord, og har undervejs besøgt deres fødeegn, hvor de blev udruget i 2015.

Om alt går vel kan de unge nordjyske kongeørne om et par år finde en mage samt et revir og etablere nye ynglepar.

- Vi ved, at der udover den nordjyske bestands egne unger, også kommer kongeørne til udefra, men vi ved ikke hvor mange, det drejer sig om, eller hvorfra de kommer, siger de to nordjyske ørnekendere.

Formentlig varer det ikke så længe, inden de nordjyske rovfugle-entusiaster sammen med forskerne på Københavns Universitet

bliver lidt klogere på oprindelsen af de nordjyske kongeørne.

- Gennem årene har vi indsamlet hundredvis af fjer fra de nordjyske kongeørne. Fjerene er sendt til Københavns Universitet for at blive DNA-analyseret. Når arbejdet er færdigt, ved vi forhåbentligt meget mere om de nordjyske kongeørne. DNA-analyserne kan forhåbentlig fortælle noget om både deres indbyrdes familieforhold og om hvorvidt de nordjyske kongeørne oprindeligt er indvandret fra det øvrige Skandinavien, fra Østeuropa eller måske begge dele, siger Tscherning Clausen og Hans Christophersen.